

Право на оскарження порушень своїх виборчих прав та способи здійснення цього права. Порядок та строки розгляду скарг.

Скарги, подані до ВК та ДВК, приймаються та реєструються відповідно до Порядку організації роботи та ведення діловодства у виборчих комісіях з місцевих виборів, затвердженого постановою ЦВК від 05.09.2015 року №228 (далі – Порядок №228).

Скарги, що надходять до виборчої комісії, мають право приймати голова комісії, заступник голови комісії, секретар або інші члени комісії, заступник голови комісії, секретар або інші члени комісії, уповноважені на це її рішенням (п.13.2 Порядку №288).

Скарги реєструються в день їх надходження в журналі реєстрації документів, заяв і скарг у виборчій комісії (п.13.4 Порядку №228).

Невідкладно після надходження скарги виборча комісія перевіряє дотримання суб'єктом звернення зі скаргою вимог закону та Порядку розгляду скарг виборчими комісіями з місцевих виборів, затвердженого Постановою ЦВК від 05.09.2015 р. №229 (далі – Порядок №229) щодо форми та змісту скарги.

Скарга подається в письмовій формі і повинна містити (ч.1 ст. 96 Закону, п.6.2 Порядку №229):

- 1) Назву виборчої комісії, до якої подається скарга;
- 2) Прізвище, власне ім'я (усі власні імена), по батькові (за наявності) або найменування суб'єкта звернення зі скаргою, адресу місця його проживання, місцезнаходження (поштову адресу), а також номер засобу зв'язку, адресу електронної пошти, якщо такі є;
- 3) Прізвище, власне ім'я (усі власні імена), по батькові (за наявності) або найменування суб'єкта оскарження, адресу місця його проживання, місцезнаходження (поштову адресу), а також номер засобу зв'язку, адресу електронної пошти, якщо такі є;
- 4) Суть порушеного питання;
- 5) Виклад обставин і зазначення доказів, якими суб'єкт звернення зі скаргою обґрунтовує свої вимоги;
- 6) Чітко сформульовані вимоги із зазначенням суті рішення, ухвалення якого вимагається від суб'єкта розгляду скарги;
- 7) Перелік документів і матеріалів, що додаються;
- 8) У разі їх наявності зазначення заінтересованих осіб, яких суб'єкт звернення зі скаргою вважає за потрібне залучити до розгляду скарги (або зазначення про відсутність таких осіб);
- 9) Підпис суб'єкта звернення зі скаргою або його представника із зазначенням дати підписання.

Якщо скарга від імені кандидата в депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, подається його довіреною особою, то в скарзі зазначаються також прізвище, ім'я та по батькові, місце проживання або місцезнаходження (поштова адреса), вид та номер засобів зв'язку кандидата, в інтересах якого подається скарга.

При цьому до скарги додається засвідчена в порядку, встановленому Законом України «Про нотаріат», копія посвідчення, виданого ТВК.

Скарга, що подається від імені місцевої організації партії – суб'єкта виборчого процесу, підписується її керівником чи іншою уповноваженою на те особою із засвідченням підпису печаткою місцевої організації партії або відповідної організації партії вищого рівня, зокрема:

- районної організації партії – печаткою районної організації партії, печаткою відповідної обласної організації партії;
- міської (міста обласного значення) – печаткою міської, відповідної обласної організації партії;
- міської (міста районного значення) – печаткою міської, районної, відповідної обласної організації партії;
- районної у місті організації партії – печаткою районної у місті, міської, відповідної обласної організації партії;
- міської (міста, до складу якого входить інше село, селище, місто) організації партії – печаткою міської (міста, до складу якого входить інше село, селище, місто), відповідної обласної організації партії.

До скарги додається оригінал або засвідчена відповідно до вимог законодавства копія документа, що підтверджує повноваження особи, яка її підписала.

Керівник місцевої організації партії діє як представник відповідної місцевої організації партії без додаткового уповноваження (п. 6.4 Порядку №229). Скарга від імені виборчої комісії подається за рішенням виборчої комісії (п.6.5 Порядку №229).

Така скарга підписується головою (заступником голови) виборчої комісії або головуючим на засіданні виборчої комісії, на якому приймалося рішення про звернення зі скаргою, та засвідчується печаткою виборчої комісії (п.6.5 Порядку №229).

До скарги додається оформлений належним чином витяг з протоколу засідання виборчої комісії щодо прийняття нею рішення про звернення зі скаргою (п.6.5 Порядку №229).

До скарги додаються її копії, докази, зазначені у скарзі, та копії усіх документів, що додаються до неї, у кількості, яка дорівнює кількості суб'єктів оскарження та заінтересованих осіб, зазначених у скарзі (із розрахунку по 1 копії для суб'єкта оскарження та по 1 – для кожної зацікавленої особи, яку суб'єкт оскарження вважає за потрібне залучити до розгляду скарги) (ч.2 ст. 96 закону). При цьому письмові докази подаються в оригіналі або в засвідченій в установленому порядку копії (п.6.6. Порядку №229).

ВАЖЛИВО! Безпосередньо при прийнятті скарги не перевіряється дотримання вимог щодо її форми, змісту та строків звернення.

При прийнятті скарги слід звернути увагу на:

- кількість сторінок скарги та їх цілісність;
- фактичну наявність додатків та їх відповідність переліку додатків, зазначеному в скарзі;

Всі прийняті скарги обов'язково в день їх надходження реєструються в журналі реєстрації документів, заяв і скарг (13.4 Порядку №228).

Зареєстровані документи, звернення в день їх реєстрації подаються голові комісії (в разі відсутності голови комісії – заступнику голови), який дає відповідні доручення членам комісії та залученим фахівцям щодо їх попереднього розгляду та підготовки відповіді.

ВАЖЛИВО! Після реєстрації скарги необхідно перевірити дотримання вимог ст. 96 закону щодо форми та змісту скарги.

Скарга, оформлена без дотримання вимог, повертається головою або заступником голови ТВК суб'єкту звернення зі скаргою без розгляду не пізніше як на наступний день після дня надходження скарги, а скарга, подана напередодні дня голосування, в день голосування чи наступного дня, - невідкладно (п.6.7 Порядку №229).

При поверненні скарги без розгляду зазначається вичерпний перелік недоліків, які перешкоджають розгляду скарги, і вказується на можливість повторного звернення із скаргою, оформленою відповідно до вимог ст. 96 закону у встановлені Законом строки (ч.2 ст. 97 Закону).

ВАЖЛИВО! Повернення скарги без розгляду з інших підстав ніж ті, що встановлені Законом не допускається.

При повторному поданні скарги з невиправленими недоліками або з допущенням нових недоліків виборча комісія приймає постанову про залишення її без розгляду по суті (ч.3 ст. 97 Закону).

Скарга розглядається протягом двох днів з дня її отримання, але не пізніше 24 години дня, що передує дню голосування (ч. ч. 4, 5 ст. 97 закону).

Скарга, що стосується порушення, яке мало місце в день голосування, під час підрахунку голосів та встановлення підсумків голосування на дільниці, подана до ТВК, розглядається відповідною ТВК у дводенний строк д дня її подання (ч.7 ст. 97 Закону).

ТВК в обов'язковому порядку своєчасно повідомляє суб'єкта звернення зі скаргою, суб'єкта оскарження та інших заінтересованих осіб про час і місце розгляду скарги рекомендованою телеграмою, факсимільним повідомленням, засобами електронної пошти, по телефону з обов'язковим фіксуванням такої дії відповідною службовою особою виборчої комісії окремою письмовою довідкою, яка долучається до матеріалів (протоколу) відповідного засідання виборчої комісії (ч.9 ст. 97 Закону, п.7.3 Постанови №229).

Неприбуття на засідання суб`єкта розгляду скарги осіб, які були належним чином повідомлені про нього, не перешкоджає розгляду скарги (ч.9 ст.97 закону, п. 7.2 Постанови №229).

Копії скарги та доданих до неї документів надаються суб`єкту оскарження та заінтересованим особам заздалегідь, а у разі неможливості – не пізніше початку розгляду скарги (ч.10 ст. 97 закону, п. 7.4 Постанови №229).

Суб`єкт оскарження має право подати письмові пояснення по суті скарги, які беруться до розгляду ТВК (ч.10 ст. 97 закону, п. 7.4 Постанови №229).

Перед розглядом скарги по суті виборча комісія вивчає скаргу для встановлення:

- 1) чи подано скаргу належним суб`єктом звернення зі скаргою, визначеним Законом;
- 2) чи віднесено Законом та Порядком №229 розгляд цієї скарги до повноважень виборчої комісії (належний суб`єкт розгляду скарги);
- 3) чи дотримано суб`єктом звернення зі скаргою строки оскарження, встановлені Законом.

ВАЖЛИВО! ТВК приймає рішення про залишення скарги без розгляду по суті, якщо вона (ч.11 ст. 97 Закону):

- подана неналежним суб`єктом звернення зі скаргою,
- до неналежного суб`єкта розгляду скарги,
- з порушенням строків оскарження.

Рішення за результатом розгляду скарги:

Під час розгляду скарги по суті на рішення суб`єкта оскарження виборча комісія вирішує (ч.2 ст. 99 Закону, п.9.5 постанови №229):

- 1) чи мало місце прийняття оскаржуваного рішення суб`єктом оскарження;
- 2) чи було оскаржуване рішення прийнято суб`єктом оскарження на законних підставах;
- 3) чи було оскаржуване рішення прийнято в межах повноважень та відповідно до визначеної законом процедури;
- 4) які правові норми належить застосовувати до цих правовідносин та чи віднесено законом розгляд скарги до повноважень суб`єкта їх розгляду;
- 5) чи належить задовольнити кожну з вимог суб`єкта звернення або відмовити в їх задоволенні;
- 6) чи належить поновити порушені права або законні інтереси суб`єкта звернення іншим способом;
- 7) які рішення слід зобов`язати прийняти або які дії, що впливають з факту скасування рішення, вчинити.

Під час розгляду скарги по суті **на дії (бездіяльність)** суб`єкта оскарження виборча комісія вирішує (ч.3 ст. 99 закону, п. 9.6 постанови №229):

- 1) чи мала місце оскаржувана дія (бездіяльність) суб`єкта оскарження;
- 2) чи оскаржувана дія (бездіяльність) здійснювалася (вчинялася) суб`єктом оскарження на законних підставах;
- 3) які правові норми належить застосовувати до цих правовідносин та чи віднесено законом розгляд скарги до повноважень суб`єкта її розгляду;
- 4) чи належить задовольнити кожному з вимог суб`єкта звернення або відмовити в їх задоволенні;
- 5) чи належить поновити порушені права або законні інтереси суб`єкта звернення іншим способом;
- 6) які рішення слід зобов`язати прийняти або які дії, що впливають з факту визнання оскаржуваних дій чи бездіяльності протиправними, вчинити.

Розглянувши скаргу по суті, ТВК може прийняти одне з таких рішень (п.9.7 Постанови №229):

- задовольнити скаргу повністю;
- задовольнити скаргу частково;
- відмовити в задоволенні скарги.

Рішення про задоволення скарги виборча комісія приймає у разі встановлення, що рішення, дії чи бездіяльність суб`єкта оскарження не відповідають законодавству про місцеві вибори. **У такому разі виборча комісія може прийняти рішення, яким (п.9.9. Постанови №229):**

- 1) визнати рішення суб`єкта оскарження чи окремих його положень, дії чи бездіяльності такими, що не відповідають вимогам законодавства, порушують виборчі права громадян, права та законні інтереси суб`єкта виборчого процесу;
- 2) скасувати рішення суб`єкта оскарження;
- 3) зобов`язати суб`єкта оскарження здійснити дії, передбачені законодавством, що регулює організацію та порядок проведення виборів;
- 4) зобов`язати суб`єкта оскарження утриматися від вчинення певних дій;
- 5) поновити в інший спосіб порушені права та законні інтереси суб`єкта звернення зі скаргою;
- 6) зобов`язати суб`єкта оскарження здійснити передбачені законодавством, що регулює організацію та порядок проведення виборів, дії, які впливають із факту скасування рішення, визнання оскаржуваних дій або бездіяльності протиправними.

ТВК вищого рівня на підставі скарги або рішення суду чи з власної ініціативи може (п.9.10 Постанови №229):

- скасувати рішення комісії нижчого рівня та прийняти рішення по суті питання;
- зобов'язати комісію нижчого рівня повторно розглянути порушене питання.

ТВК відмовляє в задоволенні скарги, якщо:

- 1) оскаржуване рішення, дія чи бездіяльність суб'єкта оскарження вчинені відповідно до закону, в межах повноважень, передбачених законом, і не порушують виборчі права суб'єкта звернення зі скаргою;
- 2) суб'єктом звернення зі скаргою не доведено порушення суб'єктом оскарження законодавства про місцеві вибори, а наявних у матеріалах скарги доказів недостатньо для встановлення цього факту суб'єктом розгляду скарги;
- 3) на момент розгляду скарги виборчою комісією – суб'єктом оскарження вчинено необхідні дії, скасовано рішення, що є предметом оскарження, або іншим способом поновлено права суб'єкта звернення зі скаргою відповідно до вимог Закону (відсутність предмета оскарження).

Копія рішення виборчої комісії видається чи надсилається не пізніше наступного дня після прийняття рішення, а у разі прийняття рішення напередодні, в день голосування або на наступний день – невідкладно (п.9.14 Порядку №229):

- суб'єкту звернення зі скаргою;
- суб'єкту оскарження;
- заінтересованим особам;
- відповідній виборчій комісії;
- іншому суб'єкту, про якого йдеться у рішення.

Якщо виборча комісія під час розгляду скарги визначає необхідним проведення перевірки зазначених у скарзі обставин правоохоронними органами, відповідні правоохоронні органи за зверненням виборчої комісії перевіряють ці обставини та вживають відповідних заходів щодо припинення порушення законодавства у дводенний строк з дня отримання звернення виборчої комісії, а якщо таке звернення отримано ними менш як за три дні до дня голосування, у день голосування чи наступного за ним дня, - невідкладно. Про результати перевірки та вжиті заходи відповідні органи у дводенний строк повідомляють виборчу комісію, яка до них звернулася (ч.8 ст. 97 Закону).

Дніпровське районне управління
юстиції у м. Києві